

ΕΙΔΙΚΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ: ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΖΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ Ο ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Μάρτιος 2009)

Συγγραφέας: ΜΠΑΜΠΗΣ ΜΠΙΛΙΝΗΣ

Το χαρακτηριστικό στοιχείο της Ελλάδας είναι η μεγάλη ποικιλία τοπίων και οικοσυστημάτων, στα οποία αναπτύσσεται πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Από έρευνες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια και από προγράμματα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων έχει εντοπιστεί μεγάλος αριθμός ενδημικών φυτών και ζώων. Συγκεκριμένα, έχουν καταγραφεί 23.130 είδη ζώων της ξηράς, των λιμνών και ποταμών και 3500 θαλάσσια είδη. Πολλά ενδημικά είδη έχουν πολύ μικρή ή καθόλου εξάπλωση (π.χ. ο Αίγαγρος της Αντιμήλου, που ζει σε μια μόνο βραχονησίδα) και κατά συνέπεια είναι ευάλωτα σε διαταραχές.

Για πολλά σπάνια ζώα η χώρα μας αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια στην Μεσόγειο και στην Ευρώπη. Έτσι υπάρχουν 85 τύποι οικοτόπων, 57 είδη θηλαστικών, 47 είδη ερπετών, 11 είδη αμφιβίων, 21 είδη τύποι ψαριών, 46 είδη ασπόνδυλων και 58 είδη φυτών Ευρωπαϊκού Κοινοτικού ενδιαφέροντος (Στοιχεία από το κείμενο προς διαβούλευση ΥΠΕΧΩΔΕ για Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, Φεβρουάριος 2009).

Όλη αυτή η συγκέντρωση ζώων και φυτών οφείλεται στην μεγάλη ποικιλία του Ελληνικού τοπίου. Από τις ημιορημικές περιοχές της ανατολικής Κρήτης, τις αλπικές στις οροσειρές της βόρειας Ελλάδας (Πίνδος, Ροδόπη), έως τις ξηρές γεωργικές περιοχές με αμπέλια και ελαιώνες φιλοξενούνται ενδημικά φυτά και ζώα.

Η χώρα μας όμως, παρά την μεγάλη βιοποικιλότητα και την ποικιλία στο τοπίο, είναι παγκόσμια γνωστή για τον τουρισμό «ήλιος και θάλασσα» και σε δεύτερο επίπεδο για τον πολιτιστικό της τουρισμό (τις αρχαιότητές της). Ένα πλήθος μελετητών έχει δείξει με τις μελέτες του, ότι οι προορισμοί παραδοσιακού τουρισμού αποσταθεροποιούνται και σε μερικές περιοχές το προφίλ του τουρίστα αλλάζει, ενώ ο πολιτιστικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός αυξάνουν σταθερά. Η

αντίληψη των ντόπιων είναι ότι οι οικοτουρίστες είναι τουρίστες χαμηλού εισοδήματος και χαμηλής δαπάνης. Στην πραγματικότητα έχει αποδειχθεί από μελέτες που έχουν δημοσιευτεί στα εξειδικευμένα τουριστικά περιοδικά, ότι γενικά οι οικοτουρίστες είναι ηλικίας 35 -55 ετών υψηλής μόρφωσης, με οικογενειακό εισόδημα μεγαλύτερο από το μέσο, που τους ενδιαφέρει η φύση, ο πολιτισμός και η γαστρονομία.

Στη χώρα μας ήταν πολύ εύκολο να προσελκύσουμε τουρίστες στις παραλίες μας. Τα τελευταία χρόνια αναπτύξαμε επίσης και χειμερινό τουρισμό στα ψηλότερα βουνά, γύρω από τα χιονοδρομικά κέντρα. Βλέπουμε συνέχεια στην τηλεόραση και στον έντυπο τύπο διαφημίσεις από τις νομαρχίες, τις περιφέρειες, την κυβέρνηση με εικόνες, που βασίζονται σε αθλήματα περιπέτειας (σκι, σέρφινγκ), σε αρχαίο πολιτισμό και γαστρονομία. Ούτε μια φωτογραφία από ένα φυτό ή ζώο. Επειδή εμείς στην Ελλάδα δείχνουμε ελάχιστο ενδιαφέρον για τη φύση και την άγρια ζωή, πιστεύουμε ότι δεν υπάρχουν στον πλανήτη άλλοι, που να ενδιαφέρονται πολύ για το φυσικό μας πλούτο. Υπάρχουν εκατομμύρια δυνητικοί οικοτουρίστες και εμείς πουλάμε μόνο παραλίες, αρχαίο πολιτισμό σε μια περιοχή που παρουσιάζει μια από τις μεγαλύτερες βιοποικιλότητες.

Σε πολλά σημεία της χώρας στη διάρκεια του 20ου αιώνα χιλιάδες άτομα μετανάστευσαν από απομακρυσμένα χωριά στα βουνά, σε πόλεις στις πεδιάδες και στα παράλια. Η βιομηχανική ανάπτυξη και η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού μετά το 1960 επιτάχυνε μια διαδικασία που είχε ξεκινήσει ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα, λόγω υπανάπτυξης των ορεινών περιοχών. Σε μερικές περιοχές το ποσοστό των ατόμων που έχουν φύγει είναι πολύ υψηλό και δεκάδες χωριά έχουν εγκαταλειφθεί πλήρως. Τα ερημωμένα χωριά ερειπώνονται με την πάροδο του χρόνου και, καθώς η πίεση στη γη μειώνεται, αρχίζει μια επάνοδος της φύσης. Αργά-αργά επανέρχονται τα δασικά οικοσυστήματα και ακολουθεί η άγρια ζωή. Έχουμε ορεινές εκτάσεις, με πολύ μικρό πληθυσμό, σχεδόν καθόλου βοσκή, μια και οι άνθρωποι έχουν φύγει, καθόλου γεωργία και χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα χέρσας γης που μετατρέπεται αργά σε δάσος. Διάφορα είδη φυτών και ζώων επωφελούνται από αυτό το γεγονός και αποικίζουν αυτές τις άδειες εκτάσεις. Ένα άλλο θετικό σημείο αυτών των περιοχών είναι η μικρή ανθρώπινη πίεση, ακόμα και σε περιόδους διακοπών. Πολλά από αυτά τα μέρη γίνονται τα τελευταία ησυχαστήρια στην Ευρώπη. Αυτή είναι η καλή πλευρά της ιστορίας. Οι αρνητικές επιπτώσεις είναι ότι οι υποδομές, όπως δρόμοι, μονοπάτια,

πετρόχτιστα γεφύρια και οικήματα, υποβαθμίζονται και γρήγορα ερειπώνονται.

Οι περιοχές αυτές διαθέτουν τεράστιο δυναμικό για οικοτουρισμό. Η ανθρώπινη δραστηριότητα είναι ανύπαρκτη, οι περισσότεροι κάτοικοι έχουν φύγει και υπάρχει μεγάλη έκταση, όπου είναι δυνατή η ανάπλαση του τοπίου και της φύσης. Πολλές φορές είναι δυνατόν να ανακτηθούν εγκαταλειμμένα χωριά, οικήματα, δρόμοι και μονοπάτια και να βοηθηθούν οι λίγοι κάτοικοι να παραμείνουν στη γη τους.

Η Ελλάδα είναι ένα σημαντικό μέρος της γης από πλευράς βιοποικιλότητας και ένας από τους βασικούς τουριστικούς προορισμούς. Υπάρχει αυξημένη ζήτηση για διάφορα είδη τουρισμού σαν εναλλακτικά του «ήλιος και θάλασσα» ή σαν συμπληρωματικά αυτού. Οι προστατευόμενες και φυσικές περιοχές είχαν μια πολύ σημαντική ζήτηση τα τελευταία χρόνια. Όμως ο τοπικός πληθυσμός δεν ωφελήθηκε πάντα από αυτή τη διαδικασία και συχνά προκρίνει άλλες επιλογές, όπου η βασική επιχειρηματική δραστηριότητα είναι η ανέγερση διαμερισμάτων και ξενοδοχείων παντού, το real estate. Αυτή όμως η πολιτική επιλογή οδηγεί στη δημιουργία μεγάλων τουριστικών συγκροτημάτων, ιδιοκτησίας επενδυτών που δεν είναι κάτοικοι της περιοχής, επιφυλάσσοντας στους ντόπιους το ρόλο του εποχιακού απασχολήσιμου. Αν ο οικοτουρισμός αναπτυχθεί σωστά μέσα και γύρω από τις προστατευόμενες περιοχές, προσφέροντας οφέλη και στους κατοίκους, αλλά και βοηθώντας στην προστασία των φυσικών και πολιτιστικών αξιών, σήμερα πολλοί θα επιδίωκαν προστατευόμενες εκτάσεις στην περιοχή τους.

Υπάρχει μια αυξανόμενη αγορά τόσο μέσα στη χώρα μας, αλλά και στην Ευρώπη από οικοτουρίστες, που αναζητούν ελκυστικά τοπία, μερικές φορές με φυσική και πρωτόγονη εμφάνιση, άλλες φορές με ίχνη της ιστορίας στο τοπίο, πλούσια σε βλάστηση και άγρια ζωή. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να εργαστούμε στη χώρα μας και να προσφέρουμε υψηλής ποιότητας προϊόντα, που να εξασφαλίζουν βιώσιμη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών με ταυτόχρονη προστασία της εξαιρετικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Προς αυτή την κατεύθυνση όμως δεν οδηγεί το σχέδιο Ειδικού Χωροταξικού για τον Τουρισμό, που παρουσίασε η Κυβέρνηση. Αντίθετα εκποιεί τα εδάφη μας για εντατική εκμετάλλευση από λίγες μεγάλες κατασκευαστικές-τουριστικές επιχειρήσεις. Είναι γεγονός ότι το σχέδιο του Ειδικού Χωροταξικού φτιάχτηκε πολύ πριν την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, που βασική αιτία της υπήρξε η φούσκα της αγοράς ακινήτων στην Αμερική. Όπως

επίσης είναι φανερό ότι βασική επιδίωξη του σχεδίου είναι η κατασκευή και πώληση παραθεριστικών κατοικιών, επιδίωξη, που μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση μοιάζει εξωπραγματική. Τώρα, που η ύφεση μας αναγκάζει να ξαναφτιάξουμε το μοντέλο της ανάπτυξης, είναι ευκαιρία το νέο δημιούργημά μας να είναι διαφορετικό από το κυρίαρχο μοντέλο των προηγούμενων χρόνων, που βασίστηκε στην οικοδομή, το real estate και τον μαζικό τουρισμό.

Το ιδιαίτερο στοιχείο της Ελλάδας, που την κάνει ελκυστική, είναι που αποδεικνύει ότι τα ωραιότερα πράγματα στον κόσμο είναι ακόμα ταπεινά και χειροποίητα.

Είναι κρίμα μια από τις βιολογικά πλουσιότερες περιοχές του κόσμου να είναι μόνο μια τεράστια έκταση για μαύρισμα στον ήλιο.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στο ένθετο «Ο Δαίμων της Οικολογίας» της Εφημερίδας «Η ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 1 Μαρτίου 2009, σ. 5-6.